

ІІ НАУКОВА ІСТОРІЯ

*Серія інтерв'ю до Міжнародного дня
жінок і дівчат у науці*

Андріяна Плакош

*кандидат фізико-математичних наук,
старша наукова співробітниця Інституту математики НАН України*

Сфера наукових досліджень:

теорія груп, теорія зображень, когомології груп.

Цитата, якою науковиця керується в житті або науці:

«Подорож у тисячу миль починається з одного кроку» (Лао-цзи)

Шлях у науку

Як почалася ваша історія в науці?

Ще в школі я захоплювалася чіткістю математичних законів, також мені подобалися цікаві логічні задачі. І це помічали мої шкільні вчителі, які заохочували до вивчення математики, підштовхували до участі в олімпіадах та конкурсах.

Чому саме математика / ваша галузь?

Як на мене, математика – це наука, яка є фундаментом, тому, вивчаючи математику, мені було легко вчити все інше і в школі, і в університеті. А щодо саме алгебри, тут також свої нюанси: при виборі спеціалізації ще в університеті я вибрала одну з найцікавіших для мене, і тут важливу роль зіграли мої викладачі.

Чи був момент, коли ви сумнівалися, що це «ваше»?

Насправді я досі сумніваюся: а раптом я роблю щось не так. Але життя складається з виборів, і математика – це мій вибір. Мені подобається і вивчати, і досліджувати, і навчати, і популяризувати. Так, це складно, особливо в сучасних реаліях, але навряд чи є щось, що легко. Всюди свої складнощі.

Хто або що найбільше підтримало вас на старті?

Стартів було багато. На старті навчання в університеті взагалі ніхто мене не зрозумів, усі здивувалися, чому саме математика, адже при вступі я обрала три напрямки і вступила на всі. Але це було щось, що підказало серце. Майже ніяких логічних аргументів. Просто хотіла саме математику.

При вступі до аспірантури мене дуже підтримала родина, адже в мене була маленька дочка, якій ще не виповнилося 3 років, тому допомога мами та сестри була колосальною, і без цієї допомоги я б не змогла ні вступити до аспірантури, ні навчатися там.

Вже навчаючись в аспірантурі, я познайомилась зі своїм чоловіком, і в мене з'явилася ще одна людина в групі підтримки. Насправді підтримка – це найцінніше і найважливіше в усіх починаннях. Я дуже їм усім вдячна за те, що були опорою весь цей час.

Виклики

З якими труднощами ви стикалися як жінка в науці?

Як жінка, мабуть, я стикалася з викликами більше в суспільстві, ніж в науці. Весь науковий шлях мене оточують чудові толерантні науковці.

Чи доводилося вам доводити свою компетентність більше, ніж колегам-чоловікам?

Мені здається, що всім рано чи пізно потрібно доводити свою компетентність. Тут уже, як на мене, грає роль особистісний фактор, а не гендерний.

Чи маєте ви синдром самозванця. Якщо так, то як ви з ним справляєтеся?

Так, маю. Для мене синдром самозванця – це не просто сумніви, а інколи відчуття, ніби ти «недостатня», ніби твої результати випадкові й ти насправді не заслуговуєш того, що маєш. У такі моменти мене дуже підтримують успіхи й позитивні результати: коли бачиш, що твоя робота справді комусь потрібна, що її цінують колеги, студенти, учні, спільнота. Це не означає, що страх зникає назавжди, але саме так поступово з'являється опора всередині й віра в себе.

Який найскладніший момент у кар'єрі ви вже пройшли?

Важко обрати найскладніший. Завжди є моменти, коли важко, опускаються руки чи приходить розчарування.

Можна сказати, що важко, коли готуєш документи на конкурс, грант чи проєкт і не отримуєш результату. Можна сказати, що важко, коли все виходить з-під контролю, як під час коронавірусних локдаунів у 2020, коли довелося вчитися жити онлайн.

Одним з найбільш емоційно складних моментів був початок війни у 2014, а потім повномасштабної війни у 2022. Але попри все – працюємо, робимо все, що можемо.

Баланс у житті

Як ви поєднуєте науку з особистим життям?

Поєднання, мабуть, полягає у тому, що щось завжди забирає трохи більше енергії, а щось – менше. І це завжди по-різному.

У пікові навантаження на роботі приділяється менше уваги та енергії родині – і навпаки. Зараз, з малюком, відповідно, на особисте життя йде максимально можлива кількість енергії, часу та сил. Тому наукова діяльність майже на паузі. Іноді вдається краєм ока глянути на задачу.

Чи реально «мати все» – і кар'єру, і сім'ю?

Реально, але не в ідеальних пропорціях. Важливо дозволити собі різні етапи та не порівнювати свій шлях з чужим. Потрібно розуміти, що іноді ти потрібніша в одному місці, ніж в іншому.

Що допомагає не вигорати?

Усвідомлення сенсу своєї роботи, підтримка спільноти, можливість бачити результати – у науці, освіті, розвитку інших.

Успіх і мотивація

Яким досягненням ви найбільше пишаєтеся?

Я не знаю, насправді, що відповісти. Не маю такого відчуття щодо себе чи своїх результатів. Я радію, коли вдається отримати наукові результати, оформити черговий пакет документів, організувати та провести захід, навчити студентів чомусь новому. Я відчуваю тоді, що досягла певної мети. А пишаюся я зазвичай своїми рідними, учнями.

Що для вас означає успіх у науці?

Тут я, мабуть, частково відповіла вище. Успіх для мене — це досягнення певної мети, а от сама мета кожного разу різна.

Який міф про жінок у STEM ви хотіли б зруйнувати?

Міф про те, що жінки менш схильні до абстрактного або фундаментального мислення. Реальність доводить протилежне.

Взагалі, мені дуже хочеться застати той момент, коли не буде таких міфів, а ми просто приймемо той факт, що всі люди різні, незалежно від статі. За роки навчання школярів та студентів я зустріла дуже багато як чоловіків, так і жінок, яким надзвичайно складно давалося абстрактне та фундаментальне мислення, але узагальнень я ніколи не робила. Такі узагальнення некоректні з точки зору математичних доведень.

Послання майбутнім науковицям

Що б ви сказали собі 10 років тому?

Я б, мабуть, вигадала щось дотепне, типу: «купи долар по 25», але якщо серйозно, то: «не сумнівайся в собі».

Яку пораду дали б дівчатам, які бояться йти в науку?

Страх – нормальний. Важливо не чекати, поки він зникне, а рухатися разом із ним.

Чому жінкам важливо бути видимими в науковому просторі?

Бо видимість створює можливість вибору. Коли дівчата бачать реальні приклади, наука перестає здаватися «чужою територією».